

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Асен Иванов Асенов,

член на научното жури, назначено със заповед № 01-73/10.05.2016 г. на
Директора на Националния институт по Геофизика, Геодезия и
География и съгласно чл. 33 ал. 3 от Правилника за приложение на
ЗРАСРБ в НИГГГ,

относно дисертационен труд на инж. Росица Славчева Янева на тема:
**“Екосистемни и ландшафтни услуги на Дунавската равнина между
река Тимок и река Искър”**

за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР”,
по професионално направление: 4.4. НАУКИ ЗА ЗЕМЯТА,
научна специалност „Физическа география и ландшафтознание“

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Представеният дисертационен труд е с автор Росица Славчева Янева, редовен докторант в Департамент „География“ на НИГГГ-БАН. Авторът на дисертационния труд е завършила висше образование с образователно-квалификационна степен „магистър“ в специалност „Геодезия“, с професионална квалификация инженер-геодезист на Университета по архитектура, строителство и геодезия в гр. София. Работила е като асистент, ръководейки упражнения по Инженерна геодезия на студенти от специалност „Строителство на сгради и съоръжения“ в англоезично обучение. Участвала е в проект SWAN на НИГГГ като изследовател. Работила е като ключов експерт „Обработка на пространствени данни“ към „Макроплан“ ООД. В периода 01.01.2013 - 31.12.2015 г. Росица Славчева Янева разработва дисертационния си труд в Департамент „География“ на НИГГГ под научното ръководство на доц. д-р Георги Железов.

2. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

По процедурата за защитата на дисертационния труд са представени изискуемите документи съгласно ЗРАСРБ и Правилника на НИГГГ: дисертационен труд; автореферат; заповеди, регламентиращи всички етапи по законосъобразността на процедурата; протоколи от съответните заседания; заповед за определяне на състава на научното жури; заповед, регламентираща датата на заключителното заседание на журито. Така изброените документи илюстрират, че са спазени всички изисквания на ЗРАСРБ относно легитимността на процедурата. От приложения протокол № 4/20.04.2016 г. на проведения разширен научен семинар на Департамент „География“ към НИГГГ-БАН е видно, че в присъствието на трима професори и седем доценти е проведено предварителното обсъждане на дисертационния труд с категоричното мнение за допускане до защита.

3. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТСКИЯ ТРУД

Представеният дисертационен труд съдържа 159 страници, 19 таблици, 65 фигури, 5 бр. карти извън фигурите и три приложения. Библиографската литературна справка включва 124 заглавия, от които 56 са на български език и 68 на английски език. Допълнително към литературната справка са приложени фондови материали, климатични, хидрологични и други справочници. Авторефератът е в обем от 38 стр. и съставлява представителна извадка за съдържанието на цялото изследване. Изключително полезна е приложената литературна справка, която отразява цитираните източници в автореферата и му придава характер на самостоятелна научна публикация.

Дисертационният труд е структуриран в четири основни части и първите две части дават основната тежест на изследването. Има известно разминаване в оформянето на съдържанието при автореферата и самия дисертационен труд, защото според автореферата първите две части са обозначени с А и Б, а читателят трябва да гадае, кои части са В и Г. От текста на дисертацията се разбира, че четирите основни части са четирите основни глави в раздел Б. В уводната част, отразяваща актуалността на дисертационния труд, не е съвсем ясно показано, че екосистемните стоки и услуги, продуцирани от природата на даден регион, по същество са едни и същи, независимо дали се разглеждат като екосистемни или ландшафтни, но съществува разлика в тяхната оценка на екосистемно и ландшафтно ниво.

Първата глава, озаглавена „Теоретико-методични основи на изследване на екосистемни и ландшафтни услуги“, има ориентиран строго методичен характер и от методическа гледна точка на изследването е напълно изчерпателна. Всяко научно изследване притежава своята методология и поради това считам, че тази глава трябва да бъде озаглавена „Методологични основи на изследване“, в която да присъстват обектът за изучаване и предметът на изследване, а не да са отделени преди това, привързани в определена степен към уводната част. Независимо от това мое схващане за методологията на изследването, трябва да отбележа, че подточки 1.1.1. и 1.1.2. на първа глава отразяват методологичната същност на изследването, която може да служи за пример в методологията за изследване на ландшафтните стоки и услуги, предоставяни от природата. Във втората подточка на първа глава е изяснена в детайли методическата същност на изследването с интерпретация на теренно-полевите, ландшафтно-екологичните, картографския, гис-базираните методи и методите за оценка на екосистемните/ландшафтните услуги.

Във втората глава на изследването, озаглавена „Фактори за ландшафтна диференциация и за дефиниране на екосистемните/ландшафтните услуги“, първите три подточки 2.1., 2.1.1. и 2.1.2. по същество анализират особеностите на изучавания обект. Навсякъде в писменото си становище за дисертационния труд пиша екосистемни/ландшафтни услуги, защото както е написано в дисертацията - екосистемни и ландшафтни услуги, излиза, че това са различни услуги. Наименованието на подточка 2.2. „Анализ на факторите за ландшафтна диференциация“ сигурно трябва да се чете до тук, защото продължението в името на тази точка буди недоумение. Анализът на релефа с представените геоморфоложки профили от западната ни граница до района на град Димово много точно илюстрират детерминиращата същност на геоморфоложкия фактор за продуциране на екосистемни стоки и услуги. Климатичният и хидроложкият фактори са анализирани задълбочено и е изяснена тяхната роля за диференциацията на ландшафтите, както и непосредственото им значение за

формирането на екосистемните/ландшафтните услуги. В същият задълбочен аспект според класификацията на ФАО е представен и почвеният фактор. На фона на този анализ главите за растителност (2.2.6.) и животни, както е наречена точка 2.2.7., изглеждат несъпоставими както спрямо другите компоненти, така и помежду си, имайки предвид липсата на таксономично разнообразие за флората и фауната, както и синтаксономично разнообразие, имащо особено значение за ландшафтите и формирането на съответните услуги. В края на втора глава е анализирана антропогенизацията в изследвания обект и е учудваща съпоставката тук със сайтовете от екологичната мрежа NATURA 2000, сякаш те заемат незначителни пространства, а всъщност тук има 25 защитени зони, обявени по Директивите за хабитатите и птиците, и тяхната интерпретация като фактор за ландшафтна диференциация и потенциал за екосистемни/ландшафтни услуги би следвало да бъде в главите за растителност и „животни“.

Третата основна глава е посветена на „Ландшафтното разнообразие на Дунавската равнина между реките Тимок и Искър“, в която обстойно са описани теренните изследвания на докторантката, свързани с картирането на ландшафтите. Описаните 35 ландшафтни точки са илюстрирани с перфектно изработени профили и съответния снимков материал. Растителните видове в описанието на профилите би трябвало да се посочват със съответните латински имена, което ще придаде завършен вид на профилите. В тази забележка се има предвид, че използването на наименования като острицова трева в ландшафтна точка №11, са некоректни и не носят никаква информация, защото у нас има 74 вида острици (*Carex sp.*) и 40 от тях е възможно да се срещат в изследвания обект. От същия характер е и забележката ми към термина тревни формации, защото не е ясно кои, а освен това формация е ранг от съобществата, използвани при доминантния подход, а не от синтаксономичната класификация, използвана в ЕС. Възприемам наличието на мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi*) на стр. 93 и на род *Acacia sp.* на стр. 92 и 93, като печатна грешка допусната при отпечатването на последния вариант от дисертационния труд. Към забележките с разминавания между българските и латинските видове е *Acer campestre* на стр. 67, посочен като полски бряст. По същия начин неправилното изписване на съответния вид като формация или като комбинация между флористичното таксономично наименование и растителната формация, каквито са *Popula albae* при ландшафтна точка 28 или същото наименование на стр. 67, както и *Prunus spinosae* при ландшафтна точка № 29, създават усещането за неразбиране дали става въпрос за растително съобщество или за таксономичен вид.

Извършената ландшафтна диференциация и класификация от авторката на дисертационния труд недвусмислено показва много доброто разбиране на ландшафтно-екологичния подход за диференциация и класификация на ландшафтите, завършено с представената комплексна ландшафтна карта на изследвания обект. При изработването на ландшафтната карта са взети под внимание съществуващите ландшафтни разработки за Дунавската равнина. Особена стойност при диференциацията на ландшафтите има използването на антропогенния фактор като диагностичен критерий. В точка 3.2.2. направената характеристика на ландшафтното разнообразие в изучавания обект позволява да се определят границите за генериране, предоставяне и идентификация на екосистемните/ландшафтните услуги, продуцирани в даден ландшафт.

В четвърта глава е извършена характеристика, локализация и пространствен анализ на екосистемните/ландшафтните услуги на ландшафтно ниво като е използвана международната обща класификация на екосистемните услуги CICES V4-3. Авторката на дисертационния труд посочва, че при тази класификация се поставя акцент върху биоразнообразието, което е и причина да направя някои от по-горе посочените забележки. Оценката на екосистемните услуги в настоящия труд е насочена към геобиофизични показатели, според които са оценени и картографирани четири класове екосистемни услуги по класификационната система CICES в изучавания обект. Анализираните биофизични индикатори са позволили извършването на количествена оценка и картиране на екосистемните услуги.

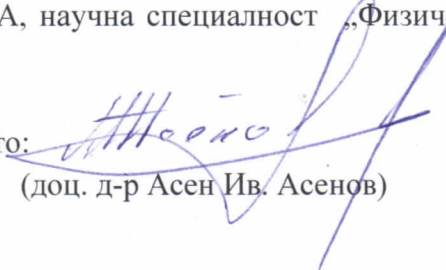
4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение бих искал да поздравя докторант Росица Славчева Янева за проявената отговорност и професионализъм при навлизането в ландшафтно-екологичните изследвания. Приемам посочените научни приноси в дисертационния труд, а направените по-горе забележки са насочени не към нейния дисертационен труд, а по-скоро разкриват нуждата, когато се налага Департаментът по География към НИГГТ-БАН да осъществява необходимите хоризонтални взаимодействия със сродни научни организации, в случая - в областта на биоразнообразието.

Дисертационният труд на Росица Славчева Янева напълно отговаря на изискванията за разработване на научна теза според ЗРАСРБ и предлагам на научното жури недвусмислено **да ѝ присъди образователната и научна степен „ДОКТОР“** по професионално направление: 4.4. НАУКИ ЗА ЗЕМЯТА, научна специалност „Физическа география и ландшафтознание“

20.06.2015 г.
гр. София

Изготвил становището:

(доц. д-р Асен Ив. Асенов)